

FITXA IDENTIFICATIVA**Dades de l'Assignatura**

Codi	33414
Nom	Corrents del pensament contemporani
Cicle	Grau
Crèdits ECTS	6.0
Curs acadèmic	2020 - 2021

Titulació/titulacions

Titulació	Centre	Curs	Període
1301 - Grau Comunicació Audiovisual	Facultat de Filologia, Traducció i Comunicació	4	Primer quadrimestre

Matèries

Titulació	Matèria	Caràcter
1301 - Grau Comunicació Audiovisual	9 - Discurs, ideologia i pensament	Obligatòria

Coordinació

Nom	Departament
SOLER ALVAREZ, FERNANDO	359 - Filosofia

RESUM**Part A: Perspectiva teórica.**

Vivimos tiempos convulsos. Si primero fue la que ha sido calificada como la peor crisis económica desde la de

1929, es ahora una pandemia global la que sacude al sistema capitalista y golpea nuestras sociedades poniendo

en serio peligro, entre otras cosas, los avances políticos, sociales, económicos y ecológicos arrancados al sistema a lo largo de decenios. Una especie de maldición divina, unas fuerzas tan poderosas como incontrolables,

se abaten sobre nosotros sin que, al parecer, podamos hacer otra cosa que plegarnos a los que, según nos

informan unos autonombrados interpretadores de augurios, son sus designios. Estos designios serán posteriormente puestos en acción por una clase política que ha renunciado casi en su totalidad a la política,

en tanto que ordenamiento de la “polis” en busca de la satisfacción de las necesidades de los ciudadanos, para convertirse en meras correas de transmisión de esas especies de fuerzas metafísicas denominadas “mercados”. El complemento a estos procesos lo encontramos en unos media convertidos en medios de adoctrinamiento de masas, en tanto que han renunciado a su supuesto interés inicial previo por la información en favor de los intereses económicos de los grupos corporativos que los engloban ---“lo que yo vendo a los anunciantes, decía el director de una de las más importantes cadenas francesas de televisión, son segundos de cerebro de mis espectadores”---, y que nos reiteran hasta la saciedad la consigna de que “no hay alternativa”.

Pero no hay maldiciones divinas, no hay fuerzas incontrolables, no hay mercados etéreos que, en línea con el concepto judeo---cristiano de “providencia”, marquen un destino inexorable. Nuestro mundo, la sociedad en la que vivimos, es el resultado de nuestra actuación consciente, de nuestra acción práctica, de nuestras decisiones políticas. En este sentido, lo que caracterizaría nuestra contemporaneidad sería el predominio casi absoluto, hegemónico, de una forma específica de pensamiento, de una ideología, en el sentido estricto del término, que conocemos como neoliberalismo. Consiste éste en una filosofía política y en una doctrina económica que es la representación de la que la clase dominante del sistema social, el capitalismo, extrae beneficios y poder.

Así pues, la pretensión que guía el curso sería tratar de establecer tanto los fundamentos teóricos como las especificidades históricas de este pensamiento hegemónico. Y ello partiendo de la convicción teórica y la constatación práctica del carácter, utilizando la expresión de Polanyi, de “destrucción social” que conllevan tanto esta forma de pensamiento como, por extensión, el sistema al que legitima.

Parte B: Seminario interno

Lenguaje, Comunicación y constitución del sujeto

El objetivo del curso consiste en presentar y discutir uno de los fenómenos más característicos de la filosofía

contemporánea, la quiebra de la concepción clásica de la subjetividad, poniendo de relieve las implicaciones que ella

tiene para la comprensión del lenguaje y la comunicación.

Primer bloque. El curso empezará con un breve análisis de la concepción clásica (e intuitiva) del lenguaje como

“herramienta” de la comunicación con los otros y, por eso, como “producto” posterior a nuestra comprensión del mundo

(tomaremos como ejemplo breves fragmentos de Aristóteles y Locke). A partir de aquí, pasaremos a sacar a la luz la

concepción de la subjetividad (del “yo”) que tales autores presuponen, según la cual este tiene la capacidad de

determinar enunciados sobre las cosas a partir de la percepción de ellas, creando así el triángulo de la comunicación:

significando/lenguaje–significado/pensamiento–referente/realidad. Con todo esto se pondrá énfasis en la tesis: toda

concepción del lenguaje y comunicación va acompañada o presupone una noción de qué es el “yo”, el sujeto hablando

y comunicador, y viceversa.

Segundo bloque. Con base en fragmentos de diferentes autores (principalmente, Heidegger), se articulará el

cambio filosófico existente entre la concepción moderna del sujeto y la “post-moderna”, según la cual el “yo” tiene que

ser entendido más bien como un efecto secundario de la existencia (o, al menos, como una “manera de ser” de ella),

siempre situada en una época y en una situación fáctica determinada que la constituyen como “sujeto”. En línea con

la tesis articulada al final del primer bloque, veremos que tal concepción de la subjetividad comporta una nueva

configuración del lenguaje. En ella este no es ya una “herramienta” o “producto” de la comprensión y del yo, sino la

condición imprescindible de ellos. Así, llegaremos a la tesis principal: el análisis de la comunicación o del lenguaje es

el análisis estructural de estos elementos y de las correlativas formas de la subjetividad que generan (Foucault, 1970).

Tercer bloque. A partir de las tesis expuestas sobre el lenguaje y la comunicación, veremos algunos ejemplos

paradigmáticos de un análisis estructural de discursos. Aquí se abren muchas posibilidades, entre las cuales se

podrían elegir –por su actualidad– la teoría sobre los géneros de J. Butler y las diferentes perspectivas sobre el impacto

de los medios de demasiado, p. ej. de Luhmann (a partir de la prehistoria de este en los diagnósticos de la Teoría

crítica). Con esto, nos alejaremos del plan de la abstracción de los dos primeros bloques para finalizar en textos

concretos que invitan a la reflexión sobre el poder de los medios audiovisuales que los estudiantes utilizarán a lo largo

de sus carreras.

CONEIXEMENTS PREVIS

Relació amb altres assignatures de la mateixa titulació

No heu especificat les restriccions de matrícula amb altres assignatures del pla d'estudis.

Altres tipus de requisits

No hi ha requisits prèvies

COMPETÈNCIES

1301 - Grau Comunicació Audiovisual

- Coneixement de l'estat del món, així com de la seua evolució històrica recent, amb una atenció especial als principals corrents del pensament contemporani i les seues implicacions en els distints paràmetres polítics, econòmics i culturals.
- Coneixement dels determinants ideològics subjacents als rols socials que articulen els subjectes de la comunicació i les seues pràctiques discursives en diferents mitjans, com els que institueixen el gènere com a tecnologia social, les dominants ideològiques de les diverses cultures i les principals escoles, moviments, tendències i autors del pensament filosòfic contemporani.
- Consciència solidària: respecte solidari per les diferents persones i pobles del planeta, i la sostenibilitat d'aquest, així com coneixement dels grans corrents culturals en relació amb els valors individuals i col·lectius i respecte pels drets humans.

RESULTATS DE L'APRENTATGE

- 1) Introduir a l'estudiant en el coneixement d'alguns dels principals aspectes del pensament contemporani.
- 2) Ajudar a l'estudiant a adquirir les claus per a interpretar els conceptes i formes de pensament pròpies del món actual i per a valorar les circumstàncies que van promoure el seu desenvolupament.

DESCRIPCIÓ DE CONTINGUTS

1. Del XIX al XX: el segle liberal

- a.- Karl Polanyi:
 - liberalisme, mercat i destrucció social
 - capitalisme: feixisme i democràcia

2. El curt segle XX: la promesa del desenvolupament

- a.- Truman, l'invenció del subdesenvolupament i la teoria de la modernització.
- b.- Sobre desenvolupament i subdesenvolupament: teoria del desenvolupament del desenvolupament.
- c.- Desenvolupament no és creixement.
 - El desenvolupament sostenible: l'impossible unitat dels contraris
 - Un altre desenvolupament és necessari i possible: la polèmica del decreixement

3. Del XX al XXI: tornem al XIX

- a.- Neoliberalisme: pensament hegemònic
 - Breu història del neoliberalisme
 - El neoliberalisme com a procés de recuperació del poder de classe
 - Thomas Piketty: el capital al segle XXI
- b.- El precariat: una nova classe social?

4. Seminari Intern. Introducció

Idea general del curso

5. Seminari Intern. Teoría clásica del lenguaje y la comunicación

Aristóteles, De Interpretatione, 4

Locke, Ensayo, libro III, cap. 1-2 (fragmentos)

6. Seminario Intern..Teoría clásica correspondiente de la subjetividad

Locke, Ensayo, libro II, cap. 23;

libro IV, cap. 1, 5, 9. (fragmentos)

7. Seminari intern. Crítica a la teoría clásica de la subjetividad

Heidegger, Ser y tiempo, §25

(fragmentos traducido y con aclaraciones)

8. Seminari Intern. Crítica a la teoría clásica del lenguaje y la comunicación

Heidegger, Ser y tiempo, §33

(/ otros textos sobre lenguaje)

Saussure, Cursos lingüística (fragmentos)*

9. Seminari intern. Ejemplo constitución de la persona: El poder en el discurso

Foucault, El orden del discurso (fragmento)

10. Seminari Intern. Ejemplo constitución de la persona: el cuerpo y el género

Butler, Actos performativos (fragmento)

11. Seminari iINTERN. Ejemplo del papel de los medios en la constitución del sujeto Luhmann, La realidad de los medios de masas

(fragmento sobre Individuo)*

VOLUM DE TREBALL

ACTIVITAT	Hores	% Presencial
Classes de teoria	60,00	100
Elaboració de treballs en grup	10,00	0
Elaboració de treballs individuals	15,00	0
Estudi i treball autònom	25,00	0
Lectures de material complementari	20,00	0
Preparació d'activitats d'avaluació	15,00	0
Preparació de classes pràctiques i de problemes	5,00	0
TOTAL	150,00	

METODOLOGIA DOCENT

Classes teòriques: Les classes teòriques s'impartiran sobre la base de la denominada "classe magistral" articulada entorn de diferents textos dels autors, textos que es facilitaran via aula virtual. El desenvolupament del temari pel professor anirà acompanyat de l'anàlisi i comentari dels passatges més rellevants de tals textos.

Classes de debat: En les últimes setmanes del curs es podran dur a terme una sèrie de classes de debat a partir de la lectura o el visionat d'una obra d'assaig o cinematogràfica. El professor presentarà l'obra i orientarà la seua anàlisi i discussió per part dels alumnes.

Treball Voluntari: Els estudiants podran realitzar, individualment o en grup, un treball escrit sobre autors o problemes del pensament contemporani para la realització del qual comptarà amb l'adreça del professor. El tema del treball haurà de ser comunicat al professor amb anterioritat a la seua realització i haurà de presentar-se un esbós i/o esquema per a la seua aprovació prèvia. El termini per a açò acabaria l'últim dia del quadrimestre que hi haja horari d'atenció a l'estudiant. L'escrit haurà d'incloure reflexions crítiques, havent d'indicar-se amb precisió la bibliografia utilitzada i els passatges que d'ella hagen sigut citats en el treball. L'incompliment d'alguna d'aquestes condicions suposarà la desqualificació del treball..

SEMINARI INTERN: La finalitat que mou la realització del seminari intern és potenciar la participació activa

dels estudiants a les sessions i procurar que comencen a familiaritzar-se amb les dinàmiques de seminari de lectura i investigació que trobaran als programes de postgrau. Així, la metodologia de feina serà la següent:

- a. Les tres primeres sessions es conceben com una introducció al concepte de “marc normatiu” com a categoria d’anàlisi crítica per una banda, i com una introducció a la metodologia de feina durant els seminaris, per una altra. Aquestes sessions les conduirà el docent encarregat d’aquesta part de l’assignatura. Durant la primera part de la sessió, el conductor de la mateixa haurà d’exposar la tesi principal del text i les premisses que s’empren per defensar-la, així com els problemes amb que s’ha trobat durant la lectura del text. Els estudiants hauran de preparar de forma individual una bateria de preguntes sorgides de la lectura del texts (Aquestes preguntes hauran d’enviar-se via aula virtual 1 dia abans de la sessió) que treballarem de forma conjunta i dialogada durant la segona part de les sessions de seminari.
- b. Durant la resta del seminari els estudiants es dividiran per grups per conduir les sessions seguint la metodologia que han treballat durant les tres primeres sessions del seminari. Els encarregats de la sessió hauran de relacionar les lectures amb algun “objecte audiovisual” que exemplifique, es base o relacione amb les idees contingudes als texts treballats. Igualment, la resta dels participants hauran de preparar una bateria de preguntes de forma individualitzada que hauran de pujar al Aula Virtual fins 1 dia abans del desenvolupament de la sessió i que serviran com a base del treball conjunt que es desenvolupa a la segona part de la sessió.

TUTORIES: En l’horari que oportunament es farà públic, s’atendran les consultes que l’estudiant puga realitzar referents a les qüestions tractades en les classes teòriques, a les seues lectures de la bibliografia bàsica o complementària, o a qualssevol altres consultes vinculades amb els continguts o desenvolupament de l’assignatura.

AVALUACIÓ

PART TEÓRICA (5 punts) L’adquisició dels coneixements i competències corresponents a la part teòrica

serà avaluada mitjançant un examen escrit consistent en preguntes de desenvolupament ampli referents a diferents parts del temari. L'examen es qualificarà numèricament amb fins a un màxim de 5 punts.

La realització del treball voluntari (que haurà de ser lliurat, preferentment mitjançant correu electrònic, com

a més tard en la data fixada per a l'examen de la part teòrica) tindrà una qualificació de fins a 1 punt.

Es ponderarà també el grau de participació de l'estudiant en les classes de debat. Aquesta qualificació (treball, participació...) se sumarà a l'obtinguda en l'examen escrit (quan aquesta haja sigut de 2'5 o més punts) per a determinar la qualificació final en la part teòrica.

Per a aprovar l'assignatura serà necessari reunir un mínim de 5 punts com suma dels obtinguts en l'examen (sempre que la qualificació d'aquest haja sigut igual o superior a 2), en el treball escrit i en el seminari intern. Les puntuacions del treball escrit i del seminari intern, en el cas dels estudiants que no aproven l'examen de l'assignatura en la primera convocatòria, seran vàlides per a la segona convocatòria. Els qui no hagueren presentat assaig pel seminari intern en la primera convocatòria podran fer-ho per a la segona.

SEMINARIS (5 punts): Hi ha dues formes d'obtenir els 5 punts corresponents a aquesta part de l'assignatura:

MODALITAT 1: L'estudiant haurà de participar de forma activa i continuada a les sessions del seminari:

- a. Per una banda haurà d'encarregar-se (junt amb un o alguns companys) de conduir una de les sessions, seguint els paràmetres que s'indiquen a la part de "Metodologia docent" (es recomana també assistir a les tutories per preparar aquesta part).
- b. Participar en almenys el 75% de les sessions del seminari de forma activa (al menys amb 1 intervenció per sessió) i havent entregat també al menys el 75% de les bateries de preguntes entorn al text que hauran de carregar-se de forma individual 1 dia abans de la sessió a l'Aula Virtual.

Complint aquestes dues parts de forma correcta l'estudiant podrà obtenir el 75% de la nota

corresponent al seminari de l'assignatura. Per obtenir el 25% restant, l'estudiant podrà, de forma optativa, escriure un breu assaig (3 - 4 pàgines) tractant algun dels temes que s'han treballat durant el seminari.

MODALITAT 2: Aquells estudiants que no hagen complit amb algun (o ningun) dels punts anteriors, podran presentar un assaig ben desenvolupat (10 - 13 pàgines) i centrat en algun dels 3 blocs de temes que treballarem durant el seminari. Serà necessari l'assistència a almenys 1 tutoria per preparar aquest assaig i també haver assistit a les sessions del bloc sobre el que treballarà (almenys 2 sessions), havent presentat prèviament les bateries de preguntes corresponents a dites sessions a través de l'aula virtual. Si l'estudiant escull aquesta forma d'avaluació no se li assegura cap percentatge, com sí ocorre a la modalitat 1.

REFERÈNCIES

Bàsiques

- Anderson, Perry. Las antinomias de Antonio Gramsci. Estado y Revolución en Occidente, Ed. Fontamara
- Berger, John. Mirar, Ed. Gustavo Gili
- Butler, Judith. Marcos de guerra. Las vidas lloradas, Ed Paidós
- Butler, Judith. Violència d'Estat, guerra, resistència, Ed. CCCB
- Frank, André Gunder El desarrollo del subdesarrollo, Ed. Bolsillo
- Harvey, David Breve historia del neoliberalismo, Ed. Akal
- Klein, Naomi. Decir no, no basta, Ed. Paidós.
- Klein, Naomi. La doctrina del shock, Ed. Paidós
- Latouche, Serge Pequeño tratado del decrecimiento sereno, Ed. Icaria
- Polanyi, Karl La gran transformación, Virus editorial
- Polanyi, Karl La naturaleza del fascismo, Virus editorial
- Piketty, Thomas El capital en el siglo XXI, Ed. F. C. E.
- Rostow, W. W. Las etapas del crecimiento económico, Ed. F. C. E.
- Standing, Guy El precariado. Una nueva clase social, Ed Pasado y Presente

Complementàries

- George, Susan et alt. Contra la dictadura de los mercados, ATTAC
- Maucourant, Jérôme Descubrir a Polanyi, Ed. Bellaterra
- Ramonet, Ignacio La catàstrofe perfecta. Crisis del siglo y refundación del porvenir, Ed. Icaria
- Serrano, Pascual Desinformación. Cómo los medios ocultan el mundo, Ed. Península
- Taibo, Carlos En defensa del decrecimiento. Sobre capitalismo, crisis y barbarie, Ed. La catarata
- Wallerstein, Immanuel El capitalismo histórico, Ed. Siglo XXI

ADDENDA COVID-19

Aquesta addenda només s'activarà si la situació sanitària ho requereix i previ acord del Consell de Govern

MODALITAT DE DOCÈNCIA HÍBRIDA

1. Continguts

Es mantenen els continguts inicialment recollits a la guia docent.

2. Volum de treball i planificació temporal de la docència

Es manté el pes de les diferents activitats que sumen les hores de dedicació en crèdits ECTS marcades en la guia docent original

3. Metodologia docent

Classe (presencial) teòrica/pràctica + videoconferència síncrona BBC

4. Avaluació

Examen presencial

5. Bibliografia

La bibliografia recomanada es manté perquè és accessible